

Justitiedepartementet
Ju.remissvar@regeringskansliet.se
Ju.L2@regeringskansliet.se

Yttrande över En ny produktansvarslag, SOU 2025:103

Er ref: Ju2025/02091

Svensk Handel som är en bransch- och arbetsgivarorganisation för små och stora företag inom parti-, detalj- och e-handeln med cirka 260 000 medarbetare får med anledning av remissen anföra följande:

1. Allmänna synpunkter

Svensk Handel tackar för möjligheten att inkomma med yttrande över genomförandet av EU-direktiv 2024/2853 om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister och om upphävande av rådets direktiv 85/374/EEG. Vi har i aktuellt svar fokuserat på utredningens förslag kopplat till (i) begreppet *väsentlig förändring*, (ii) onlineplattformars ansvar, samt (iii) konsekvenserna för företag.

Inledningsvis vill Svensk Handel lyfta att de ändringar som nu genomförs i såväl direktiv som i produktansvarslagen är välkomna. Sedan tidigare direktivs ikraftträdande har det skett omfattande förändringar i samhället som gör det angeläget att modernisera regelverket, inte minst utifrån den digitala och cirkulära omställningen samt utifrån nya konsumentbeteenden och en allt vanligare global handel.

Inom ramen för genomförandearbetet är det vidare välkommet att utredningen försökt hålla sig nära en direktivskonform tolkning då sådan implementering skapar förutsättningar för en mer likvärdig konkurrens inom EU, oavsett var näringsidkare bedriver sin verksamhet eller är etablerade.

Svensk Handel välkomnar särskilt utredningens ansats som syftar till att tydliggöra vilket ansvar som åligger onlineplattformar etablerade utanför den Europeiska unionen eftersom denna relativt nya förekomst är komplex. Det finns idag en stor problematik med att onlineplattformar etablerade i tredjeland säljer direkt till konsumenter på den europeiska marknaden och att en

stor andel av dessa produkter inte efterlever gällande produktsäkerhets- eller andra hälsorelaterade krav. Det är därför centralt att samtliga aktörer som säljer till europeiska konsumenter omfattas och förhåller sig till de regler som finns på den inre marknaden, inte minst rörande skadeståndsansvar för produkter som visar på säkerhetsbrister. Härutöver är det lika viktigt att konsumenter som drabbas av skada på person eller sak faktiskt ska kunna få rätt till ersättning i händelse av skada.

2. Synpunkter på utredningens förslag

Begreppet *väsentlig förändring*

Genom direktivet införs bestämmelser som kopplar till ansvar vid *väsentlig förändring* av en produkt. Utredningen anser emellertid att definitionen i 4.18 är otymplig (s. 67) och att en särskild definition därför inte ska införas i den nationella lagstiftningen. I stället regleras begreppet i de materiella bestämmelserna, primärt i 4 kap. 3 § nya produktansvarslagen.

Svensk Handel bedömer att begreppet *väsentlig förändring* kan bli centralt när det kommer till att avgöra om en produkt genomgått en så stor ändring efter att den satts på marknaden att det i praktiken kan innebära att det utgör en ny produkt och påverka vem som är ansvarig för uppkomna följdskador. En ändring enligt 4 kap. 3 § kan vara väsentlig antingen om den grundar sig på produktsäkerhetslagstiftning, eller förändrar produktens prestanda, ändamål eller typ som inte kunnat förutses vid riskbedömningen som gjorts i samband med tillverkning. Det senare leder i Svensk Handels mening till en komplicerad bedömningssituation av den genomförda ändringen, som ytterst handlar om att kunna avgöra vilken part som har ansvaret för en uppkommen skada. För en aktör som vidtar någon form av ändring av produkt efter att denna är satt på marknaden är det således viktigt att förstå vad som utgör en väsentlig ändring i såväl direktivets som produktansvarslagens mening.

Vare sig övervägandena i avsnitt 5.8 eller författningskommentaren till 4 kap. 3 § (sid. 179 ff) utvecklar begreppet väsentlig ändring i den utsträckning som behövs för att göra regelverket tydligt. Några exempel finns på hur man ska förstå ansvarsskyldigheten *efter* att en väsentlig ändring konstaterats, med eller utan tillverkarens samtycke. Det finns emellertid inga vägledande exempel eller överväganden för när en väsentlig ändring faktiskt kan anses föreligga enligt 4 kap. 3 § andra punkten.

I takt med att cirkulära affärsmodeller etableras i större utsträckning och att ökade krav på reparerbarhet av produkter förutses i konsumentförhållanden, får den andra punkten och dess innebörd allt större betydelse. Ett exempel skulle kunna vara då en komponent byts ut i en produkt och som vid första anblick i sig inte ändrar ändamål eller typ eller höjer prestandan, men som inte är kompatibel med produkten. Fråga är om detta skulle kunna anses utgöra en sådan väsentlig förändring enligt direktivet och den nationella regleringen för det fall att bytet leder till skador. Exemplet illustrerar komplexiteten med att göra ändringar i en befintlig produkt och att det med all sannolikhet kräver en omfattande bedömning om den enskilda reparationen har lett till en sådan väsentlig förändring som kan skifta skadeståndsansvaret. Även beräkning

av preskriptionstid blir avhängigt av en sådan bedömning. Inte sällan kan denna bedömning – åtminstone inledningsvis - behöva göras av den handlare som sålt produkten, även om det inte är denne som utfört reparationen eller ändringen. Risken är därmed att det i slutändan kan leda till att fel aktör blir skadebärande om innebörden av väsentlig ändring inte görs tydligare. Det är därför önskvärt att lagstiftaren i det fortsatta arbetet försöker att utveckla hur man ska se på dessa olika delar, eftersom de är så centrala i att identifiera skadeståndsansvarig part.

Onlineplattformars ansvar i enlighet med artikel 8 i direktivet

Under år 2024 skickades det 4,6 miljarder paket till konsumenter på den inre marknaden, det vill säga inom den Europeiska unionen. För år 2025 väntas siffran stiga kraftigt eftersom det inte finns några tydliga signaler på att konsumenternas köpbeteende kommer att minska. Tvärtom kan det antas att konsumenterna fortsätter välja produkter utifrån pris eftersom hushållens köpkraft fortsatt är begränsad. Pris blir således en viktig och inte sällan avgörande faktor i en konsuments köpbeslut, oaktat om konsumenterna förstår risker med att handla produkter som inte efterlever gemensamma produktsäkerhetsregler.

Tester utförda av olika representanter av näringsliv och civilsamhälle visar återkommande på stora brister i produkternas utformning och produktinformation, t.ex. rådande produktsäkerhets- eller andra hälsorelaterade krav, som säljs på vissa onlineplattformar etablerade i tredjeland. Konsumenter löper således en betydande risk för att utsättas för någon form av person- eller sakskada, på lång eller kort sikt, när produkter inte efterlever uppsatta krav. Samtidigt påverkas europeiska företags konkurrenskraft negativt av att konsumenterna fortsätter att välja direktimport av varor från tredjeland till ett betydligt lägre pris än vad europeiska företag har möjlighet att erbjuda. Därtill bör det uppmärksammas att nuvarande regelverksstruktur skapar incitament för även seriösa EU-företag att omvandla sina webbutiker till marknadsplatsmodeller för att undgå det ansvar som följer med rollen som ekonomisk aktör. Detta riskerar att ytterligare snedvrider konkurrensen och underminera systemets legitimitet.

Svensk Handel välkomnar därför att utredningen lägger tonvikt på att försöka klargöra onlineplattformarnas skadeståndsansvar när produkter brister i något hänseende. Detta återspeglas framför allt i 4 kap. i produktansvarslagen. Fastställande av ansvar blir särdeles viktigt i situationer då konsumenter inte sällan köper helt utan mellanled genom en onlineplattform. Men även om såväl direktiv som nationella bestämmelser försöker säkerställa att det alltid ska finnas en ekonomisk aktör som kan hållas ansvarig vid skada (genom bl.a. sekundärt skadeståndsansvar), ser Svensk Handel fortsatt risker med att ansvaret i realiteten kan utebli eftersom det är synnerligen svårt att verkställa ett beslut som riktar sig till en aktör som är etablerad utanför Europeiska unionen, särskilt när det är en enskild som riktar anspråket mot denna typ av aktör. Parallellt med detta är det av största vikt att Konsumentverket, som blir den myndighet med övergripande ansvar för att lämna information i frågor kopplade till detta, ges adekvata resurser för att kunna möta behovet av att informera konsumenterna om riskerna med att handla genom onlineplattformar från tredjeland.

Mot denna bakgrund är det därför viktigt att säkerställa att bestämmelserna leder till ett reellt skydd och värde för skadelidande konsumenter. Den nya lagens bestämmelser om sekundärt skadeståndsansvar för en distributör enligt förslagen i 4 kap. 4 § (artikel 8.3 i direktivet) och för

en onlineplattform – i enlighet med definition i förordning 2022/2065 om en inre marknad för digitala tjänster (DSA) - som gjort det möjligt att ingå ett distansavtal kopplat till den skadegörande produkten enligt 4 kap. 5 § (artikel 8.4) är konkreta exempel där den skadelidande konsumenten så långt som möjligt ska kunna få ersättning av någon aktör för eventuella skador. Skadeståndsansvaret i gällar dock inte om det av onlineplattformen tydligt framgår att leverantören av plattformen endast förmedlar avtalet.

Angående innebörden i 4 kap. 1 och 4 §§ är det välkommet att det finns olika sätt att göra skadeståndsanspråk gällande mot olika aktörer i leverantörslandet. En fråga som emellertid aktualiseras är hur man ska förstå hänvisningsmöjligheterna till tidigare distributions- eller leverantörsled och vilka krav som detta medför i praktiken när det kommer till produktansvaret. I praktiskt hänseende kan man tänka sig att säljaren upplyser om en representant som antingen inte existerar eller, i tillfälle den existerar, inte svarar på skadelidandes försök att nå fram. Vidare kan det även finnas situationen där en representant i och för sig finns som verksamhet men som inte har någon avtalsrättslig relation med tillverkare. Detta är alla situationer som kan uppstå i samband med att en skadelidande försöker närma sig ansvarig aktör alternativt försöker verkställa ersättningsanspråk.

Vad gäller 4 kap. 5 § i produktansvarslagen anser Svensk Handel att det inte är helt tydligt vilka delar som bör ligga till grund för bedömningen av onlineplattformars sekundära skadeståndsansvar. I utgångspunkt anser Svensk Handel att en bedömning om onlineplattformars ansvar bör baseras på ett helhetligt intryck av onlineplattformen och inte enbart enskilda faktorer (exempelvis avtalsvillkor eller liknande). En sådan bedömning kan således avse avtalsvillkor i kombination med hur hemsidan är uppbyggd, vem som mottar betalningen, vem som ansvarar för eventuella klagomål och vem som generellt sett ansvarar för kommunikation med konsumenterna. Då är det större chans för en rättvisande bild av plattformens faktiska roll i förhållande till konsumenten än vid granskning av enskilda element.

Konsekvenser för företag vid tillämpning av nationella bestämmelser

I avsnitt 8.5.3 redogörs för de förväntade kostnaderna som kan uppkomma för bl.a. företag i samband med att de nya reglerna börjar gälla. Som ovan nämnt, ser Svensk Handel det som välkommet att regelverket moderniseras och att det görs på ett fullharmoniserande sätt. Ett regelverk som tolkas och tillämpas på ett enhetligt sätt inom hela EU är av största vikt för företag som verkar på den inre marknaden, oavsett om en aktör är verksam på en eller flera medlemsstaters marknader. En harmoniserad tillämpning skapar i förlängningen förutsättningar för likvärdig konkurrens mellan samtliga företag.

Som konsekvensanalysen vittnar om är det rimligt att anta att de nu aktuella reglerna kommer att leda till de olika direkta kostnadsökningarna som avsnittet redogör för, t.ex. till följd av slopad självrisk för konsumenten. Detta kan förväntas leda till att fler konsumenter väljer att anmäla skada. Utöver kostnadsökningarna som kan förväntas uppkomma finns det även anledning att reflektera kring andra former av kostnader eller bördor som kan realiseras för företag i samband med tillämpningen. En rimlig och högst sannolik börda är den som kan förknippas med svårtolkade eller otydliga regler och bedömningar som behöver göras utifrån

t.ex. fastställa ansvar efter väsentliga förändringar har gjorts i produkten. Det är inte nödvändigtvis kopplat till kostnader som uppkommer för en ansvarig aktör utan att även andra aktörer (handlare, reparatörer) torde kunna drabbas av en ökad administrativ börda som därigenom kan leda till ökade kostnader när det kommer till hantering, utvärdering och dokumentation i enskilda fall. Sådan administrativ börda som tar tid och resurser i anspråk från företag bör även belysas i avsnitt 8.5.3.

I övrigt ansluter Svensk Handel sig till Svenskt Näringslivs yttrande.

SVENSK HANDEL

Martina Elfgren

Enhetschef Internationell handel

Anna Svärd

Näringspolitisk expert